Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (osmo vijeće)

14. studenoga 2013.*

„Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 16. stavak 1. – Ugovor o organiziranju putovanja sklopljen između potrošača s domicilom u jednoj državi članici i putničke agencije koja posluje u drugoj državi članici – Pružatelj usluga kojega koristi putnička agencija koja posluje u državi članici u kojoj potrošač ima domicil – Pravo potrošača na pokretanje postupka protiv oba poduzeća pred sudom u mjestu svog domicila“

U predmetu C-478/12,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landesgericht Feldkirch (Austrija), odlukom od 20. rujna 2012., koju je Sud zaprimio 24. listopada 2012., u postupku

Armin Maletic,

Marianne Maletic

protiv

lastminute.com GmbH,

TUI Österreich GmbH,

SUD (osmo vijeće),

u sastavu: C. G. Fernlund, predsjednik vijeća, C. Toader (izvjestitelj), i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Cruz Villalón,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za TUI Österreich GmbH, E. Reinitzer, *Rechtsanwalt*,

— za portugalsku vladu, L. Inez Fernandes i S. Nunes de Almeida, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, W. Bogensberger i A.-M. Rouchaud-Joët, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

* Jezik postupka: njemački

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 16. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Armina Maletica i Marianne Maletic (u daljnjem tekstu: supružnici Maletic), s jedne strane, i društava lastminute.com GmbH (u daljnjem tekstu: lastminute.com) i TUI Österreich GmbH (u daljnjem tekstu: TUI), s druge strane, radi plaćanja iznosa od 1.201,38 eura zajedno s kamatama i drugim troškovima u vezi s paket-aranžmanom u organizaciji TUI-ja koji su tužitelji rezervirali kod lastminute.com.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 2., 11. do 13. i 15. Uredbe br. 44/2001 navode:

„(2) Određene razlike između nacionalnih propisa kojima su uređeni nadležnost i priznavanje sudskih odluka sprečavaju ispravno djelovanje unutarnjeg tržišta. Nužno je da države članice koje ova Uredba obvezuje usvoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te za pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.

[…]

(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.

(13) Kad je riječ o osiguranju, potrošačkim ugovorima i zapošljavanju, slabija strana u sporu trebala bi biti zaštićena propisima o nadležnosti tako da oni više pogoduju zadovoljavanju njezinih interesa nego što to omogućuju opći propisi.

[…]

(15) U interesu skladnog zadovoljavanja pravde potrebno je smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka i osigurati da u dvjema državama članicama ne budu donesene dvije nepomirljive presude. Mora postojati jasan i učinkovit mehanizam za rješavanje slučajeva litispendencije i povezanih postupaka te za sprečavanje problema koji proizlaze iz razlika među državama članicama s obzirom na utvrđivanje trenutka od kojega se predmet smatra neriješenim [pendentnim]. U svrhe ove Uredbe, taj bi se trenutak trebao autonomno utvrđivati.”

4 Članak 2. stavak 1. ove uredbe propisuje: „[…] osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

5 U skladu s člankom 3. stavkom 1. navedene uredbe „[p]rotiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.”

6 U stvarima koje se odnose na ugovore, članak 5. točka 1. iste uredbe određuje da ako je predmet postupka ugovor ili zahtjevi iz ugovora, osoba s domicilom na području jedne države članice može biti tužena u drugoj državi članici pred sudom mjesta gdje je obveza izvršena ili treba biti izvršena.

7 Prema članku 6. točki 1. Uredbe br. 44/2001, ista osoba, ako je ona jedan od više tuženika, može biti tužena i pred sudom mjesta u kojemu bilo koja od tuženih osoba ima domicil, pod uvjetom da su tužbe toliko usko povezane da ih je bolje obrađivati zajedno kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka u odvojenim postupcima.

8 Članak 15. stavak 1. točka (c) i stavak 3. iste uredbe glase:

„1. U stvarima koji [koje] se odnose na ugovor koji sklapa osoba – potrošač, u svrhe za koje se može smatrati da su izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se utvrđuje odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5., ako:

[…]

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja se bavi trgovačkom ili profesionalnom aktivnošću u državi članici u kojoj potrošač ima domicil ili ako na bilo koji drugi način usmjerava takvu aktivnost prema toj državi članici ili prema većem broju država uključujući i tu državu članicu, a ugovor pripada u područje takvih aktivnosti.

[…]

3. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na ugovore o prijevozu, osim na ugovore u kojima je u cijenu uračunata kombinacija prijevoza i smještaja.”

9 Članak 16. stavak 1. navedene uredbe propisuje:

„Potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo pred sudovima države članice u kojoj ta stranka ima domicil, bilo pred sudovima mjesta u kojemu potrošač ima domicil.”

10 Članak 28. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 glasi:

„Za potrebe ovog članka, postupci se smatraju povezanima ako među njima postoji toliko bliska veza da postoji interes da se odvijaju zajedno i da bude donesena jedna sudska odluka, kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka zbog vođenja odvojenih postupaka.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

11 Supružnici Maletic imaju domicil u Bludeschu (Austrija), mjestu koje se nalazi na području nadležnosti Bezirksgericht Bludenz (Okružnog suda u Bludenzu). Dana 30. prosinca 2011. za sebe su kao privatne osobe rezervirali i platili na internetskoj stranici lastminute.com putovanje u Egipat u paket-aranžmanu po cijeni od 1.858,00 eura u razdoblju od 10. do 24. siječnja 2012. Na svojoj internetskoj stranici društvo lastminute.com, sa sjedištem u Münchenu (Njemačka), naznačilo je da djeluje kao putnički agent te da putovanje organizira TUI, društvo sa sjedištem u Beču (Austrija).

12 Rezervacija tužitelja u glavnom postupku odnosila se na hotel Jaz Makadi Golf & Spa u Hurghadi (Egipat). Rezervaciju je potvrdio lastminute.com te ju je proslijedio TUI-ju. Zatim su supružnici Maletic od TUI-ja dobili „potvrdu/račun" s datumom od 5. siječnja 2012., koji je uz podatke o putovanju preuzete iz rezervacije lastminute.com spominjao ime drugog hotela - Jaz Makadi Star Resort Spa, Hurghada.

13 Tek po dolasku u Hurghadu tužitelji su primijetili pogrešku u svezi s hotelom te su platili dodatak na cijenu od 1.036,00 eura kako bi se mogli smjestiti u hotel koji su izvorno rezervirali na internetskoj stranici lastminute.com.

14 Kako bi ostvarili povrat dodatka na cijenu koji su platili i naknadu štete zbog neugodnosti koje su negativno utjecale na njihov odmor, tužitelji u glavnom postupku podnijeli su 13. travnja 2012. tužbu na Bezirksgericht Bludenz sa zahtjevom da sud lastminute.comu i TUI-ju kao solidarnim dužnicima naloži plaćanje iznosa od 1.201,38 eura uvećano za kamate i troškove.

15 Bezirksgericht Bludenz ograničio se na ispitivanje nadležnosti za odlučivanje o tužbi pa je rješenjem od 4. srpnja 2011. odbacio tužbu u odnosu na TUI zbog mjesne nenadležnosti. Prema mišljenju tog suda, Uredba br. 44/2001 ne može se primijeniti na parnicu između tužitelja u glavnom postupku i TUI-ja jer je riječ o isključivo domaćem predmetu. Sud je ocijenio da je u skladu s odredbama mjerodavnog nacionalnog prava nadležan sud prema domicilu tuženika, tj. nadležni sud u Beču a ne u Bludenzu.

16 Nasuprot tome, isti je sud zauzeo stav da je u odnosu na društvo lastminute.com, koje ima sjedište u Njemačkoj, ispunjen uvjet iz članka 15. stavka 1. točke (c) Uredbe br. 44/2001 u svezi s usmjeravanjem aktivnosti prema Austriji. Zbog toga je ocijenio da je nadležan za odlučivanje u parnici. Budući da lastminute.com nije uložio pravni lijek, u tom je dijelu rješenje postalo pravomoćno.

17 Tužitelji u glavnom postupku protiv navedene odluke uložili su žalbu (*Rekurs*) sudu koji je uputio zahtjev pozivajući se na to da je rezervacija kao jedinstven pravni posao od samog početka neodvojivo povezana s lastminute.com kao putničkim agentom i TUI-jem kao organizatorom putovanja. Budući da se radi o paket-aranžmanu, članak 15. stavak 3. u svezi s člankom 16. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001 predstavlja pravnu osnovu nadležnosti suda kod kojeg je podnesena tužba i u odnosu na TUI.

18 U svom odgovoru na žalbu TUI je tvrdio da je Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Okružni sud za trgovačke predmete u Beču) isključivo nadležan za odlučivanje o tužbi protiv njega te da je prvostupanjski sud pravilno odlučio kad je zauzeo stav da u ovom predmetu nije riječ o jedinstvenom pravnom poslu. Stoga valja poći od toga da postoje dva teorijski odvojena ugovora i u skladu s tim ocijeniti pitanje sudske nadležnosti.

19 Sud koji je uputio zahtjev želi znati je li kod činjeničnog stanja kao u glavnom postupku riječ o „isključivo domaćem predmetu" te, s tim u svezi, kako treba tumačiti pojam „druge ugovorne stranke" iz članka 16. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 u situaciji u kojoj poduzetnik s područja jedne države članice koristi usluge drugog poduzetnika sa sjedištem na području države članice u kojoj potrošač ima domicil, a potrošač podnese tužbu protiv ove „druge stranke" zato što mu navedena odredba dopušta tražiti zaštitu svog prava pred sudom svog domicila.

20 S obzirom na to da pravila o posebnoj nadležnosti iz članka 15. i članaka koji slijede u Uredbi br. 44/2001 u svezi s potrošačkim ugovorima imaju za cilj zaštititi slabiju ugovornu stranku dajući joj mogućnost izbora suda i ograničavajući mogućnost ugovaranja nadležnosti, isti sud smatra da bi se tu zaštitu moglo izigrati kada potrošač pred sudom nadležnim u skladu s člankom 16. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001 ne bi mogao tražiti zaštitu prava protiv obiju ugovornih stranaka na temelju rezervacije kao jednokratne radnje.

21 U tim je okolnostima Landesgericht Feldkirch odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članak 16. stavak 1. Uredbe [br. 44/2001], koji određuje mjesnu nadležnost suda prema mjestu u kojem potrošač ima domicil, tumačiti u smislu da se isti članak primjenjuje i na domaćeg ugovornog partnera kad se druga ugovorna stranka (u ovom slučaju putnička agencija sa sjedištem u inozemstvu) služi ugovornim partnerom (u ovom slučaju organizatorom putovanja sa sjedištem u tuzemstvu), a tužba je podnesena protiv obojice?"

O prethodnom pitanju

22 Sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li pojam „druge ugovorne stranke" iz članka 16. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti u smislu da taj pojam u okolnostima kao u glavnom postupku označava i ugovornog partnera poduzeća s kojim je potrošač sklopio dotični ugovor, a koji ima sjedište na području države članice u kojoj potrošač ima domicil.

23 TUI se protivi primjeni Uredbe br. 44/2001 i smatra da okolnosti glavnog postupka imaju sve značajke isključivo domaćeg predmeta, zbog čega su mjerodavne samo odredbe nacionalnog prava o mjesnoj nadležnosti sudova.

24 Nasuprot tome, ne protivi se primjeni Uredbe br. 44/2001 u odnosu na lastminute.com i nadležnosti suda prema domicilu supružnika Maletic za odlučivanje u parnici s obzirom na to društvo.

25 Stoga treba ispitati je li u okolnostima u glavnom postupku Uredba br. 44/2001 mjerodavna za ugovornog partnera poput TUI-ja, kao i postoji li međunarodni element koji bi mogao opravdati njezinu primjenu.

26 S tim u svezi, kad je riječ o Briselskoj konvenciji od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972, L 299, str. 32.), kako je izmijenjena konvencijama o pristupanju novih država članica toj Konvenciji (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija), Sud je već zauzeo pravno stajalište prema kojem primjena pravilâ o nadležnosti iz te konvencije zahtijeva postojanje međunarodnog elementa, a za potrebe primjene članka 2. Briselske konvencije (koji je postao članak 2. Uredbe br. 44/2001) međunarodno obilježje pravnog odnosa u pitanju ne mora nužno proizlaziti iz povezanosti s više država ugovarateljica s obzirom na osnovu spora ili domicil različitih stranaka u sporu (u tom smislu vidjeti presudu od 1. ožujka 2005., Owusu, C-281/02, Zb., str. I-1383., točke 25. i 26.).

27 Valja podsjetiti da u dijelu u kojem Uredba br. 44/2001 zamjenjuje Briselsku konvenciju, tumačenje koje je Sud dao u odnosu na odredbe te konvencije vrijede i za odredbe navedene uredbe ako se odredbe ovih akata mogu smatrati istovjetnim (presuda od 4. svibnja 2010., TNT Express Nederland, C-533/08, Zb., str. I-4107., točka 36. i u njoj citirana sudska praksa).

28 Iako međunarodno obilježje pravnog odnosa u pitanju ne mora nužno proizlaziti iz povezanosti s više država ugovarateljica s obzirom na osnovu spora ili domicil različitih stranaka u sporu, kao što se navodi u točki 26. ove presude, valja zaključiti zajedno s Komisijom i portugalskom vladom da je Uredba br. 44/2001 *a fortiori* mjerodavna u okolnostima predmeta u glavnom postupku gdje međunarodni element postoji ne samo u odnosu na društvo lastminute.com, što nije sporno, nego i u odnosu na društvo TUI.

29 Naime, čak i ako bi se jednokratna radnja poput rezervacije kojom su supružnici Maletic rezervirali i platili putovanje u paket-aranžmanu na internetskoj stranici lastminute.com mogla razdvojiti na dva različita ugovorna odnosa, s jedne strane s lastminute.com on-line putničkom agencijom i s druge

strane s TUI-jem kao organizatorom putovanja, ovaj drugi ugovorni odnos ne može se ocijeniti kao „isključivo domaći" jer je zbog činjenice da je ostvaren posredstvom putničke agencije iz druge države članice neodvojivo povezan s prvim ugovornim odnosom.

30 Osim toga, treba uzeti u obzir ciljeve predviđene u uvodnim izjavama 13. i 15. Uredbe br. 44/2001 o zaštiti potrošača kao „slabije strane" ugovora kao i „[koliko je god moguće] smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka [kako bi se izbjeglo] da u dvjema državama članicama budu donesene dvije nepomirljive presude."

31 Ovi ciljevi protive se rješenju kojim bi se dopustilo da supružnici Maletic s dvije povezane tužbe vode paralelne postupke u Bludenzu i Beču protiv dvaju poduzeća koja su sudjelovala u rezervaciji i izvršenju paket-aranžmana o kojemu je riječ u glavnom postupku.

32 S obzirom na prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da pojam „druge ugovorne stranke" iz članka 16. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti u smislu da taj pojam u okolnostima kao u glavnom postupku označava i ugovornog partnera poduzeća s kojim je potrošač sklopio dotični ugovor, a koji ima sjedište na državnom području države članice u kojoj potrošač ima domicil.

Troškovi

33 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (osmo vijeće) odlučuje:

Pojam „druge ugovorne stranke" iz članka 16. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti u smislu da taj pojam u okolnostima kao u glavnom postupku označava i ugovornog partnera poduzeća s kojim je potrošač sklopio dotični ugovor, a koji ima sjedište na državnom području države članice u kojoj potrošač ima domicil.

Potpisi